

A TÉMA

AZ EMLÉKEZÉS
NEHÉZSÉGEI

Amikor Baka István halálának évfordulója alkalmából meg akartuk szólaltatni az öt ismerőket, Tolnai Ottót is megkerestük, aki eltérő költői alkata ellenére is szoros szálakkal kötődik Bakához; a szekszárdi emlékszoba megnyitójára, úgy hallani, különösen szép beszédet írt. Tolnait éppen nagy munka közben hívtuk fel, így fáradtan szabadkozott: ő most inkább nem mondana semmit, de éppen azért, mert néhány szóban, hirtelen, hevenyesen nem szeretne beszélni.

Mivel annak meg kéne adni a módját.

A módot, ami Bakát és emlékét megilleti.

Baka, aki tíz éve halt meg, még igazán közöttünk élhetne, hiszen a halál természetellenesnek tetsző ténye fokozottan tragikus, ha valakit olyan fiatalon ér el, mint őt. Nem lehet nem gondolni arra, hogy ötvenhét éves lenne, ha lenne, hiába tudjuk, nincsen „mi lett volna, ha”. De felnő egy generáció, például amelyikbe én is tartozom, és jönnek majd számtalan újak, melyekből kivész a fájdalom, mert a fájdalom a személyességhez tapad, és nem magához a műhöz, ami viszont, tudjuk, megmarad. A műben ugyanakkor mindent túlél egy másfajta fájdalom, és nekünk, olvasóknak, ehhez lehet közünk, talán ez a dolgok rendje.

Nem tudom.

Ahogy azt sem tudom, sok-e vagy kevés, hogy én például tizennégy évesen olvastam először Baka-verset; a halála után négy évvel történt, az ő emlékét megidéző szavalóversenyre készültem. Egy költővel találkozni, világát megismerni evidens, hogy az írásain keresztül lehet, hiszen a privát ismeretség csak az egyszerivel ajándékozhat meg, az olvasás viszont képes az igazi valóság megmutatására. Úgy hiszem, az évente megrendezendő versenyekről bármit gondolunk, csak hasznosnak tarthatjuk, hogy fiatal kezekbe adja Baka verseit, mert alkalmat ad a költészetével való találkozásra.

Bakáról beszélni bárki számára azért is nehéz lehet, ahogy minden eltávozott alkotóról az, mert két párhuzamos emlékezés fut egymás mellett, de egymástól szétszalazhatatlanul. Emlékezni az emberre és emlékezni a költőre elválaszthatatlan, de elválasztandó feladat. Az utókor szempontjából az ember elvész, de a költő megmarad, aki megírta önmagát, önmaga emlékeztétét. De a Baka-jelenségben az a csodálatos, hogy mások is megírták őt magát.

Akik nem ismertük Bakát, csak olvassuk, de olvassuk hozzá Szív Ernőt, A berlini fekete füzetet vagy a Vonal alatt tárcáit, nehezen tudunk Baka Istvánra úgy gondolni, hogy ne látnánk a képbe Bakó Andrást, akinek szakállán leng egy cérnaszál, akit a monográfusa „meg akar ölni”, aki Napóleonnal álmodik. Kettős játék ez, a személyesség irodalmivá való visszaemelésé, szép módszer az emlékezésre, az emlékeztetésre.

Ami marad, csak betű és szöveg. De nem hinném, hogy ez szomorú. Az, hogy talajtalan és bizonytalan világban élünk, tagadhatatlan tény, de vannak szövegek, és Baka ilyeneket írt, melyekben lehet találni kapaszkodót, ha másban nem, legalább a világ stabilpont-hiányának újra- és újra történő felfedezésében.

Emlékezni nehéz, mert nincs rá megfelelő mód.

De nem emlékezni nem lehet.

A legjobb, ha minden hallgat, a vers beszél.

T. T.

Baka István

Csak a szavak

*Csak a szavak már nem maradt más
csak a szavak csak a szavak
a tó szavában úszom én hol
a bínár mondata tapad*

*testemre és a mélybe húzna
de hát az is csak szó a mély
nevezz meg és a név a szó majd
kiszabadulva partot ér*

*csak a szavak már nem maradt más
nem táplál a kenyér s a bor
lélek vagyok ki test-koloncát
burcolva folyton megbotol*

*a semmi és a lét közötti
küszöbön bár ez a küszöb
szó maga is csak és riadtan
tévelygek a szavak között*

*jó volna lenni még talán de
mit is tegyek ha nem lebet
a szótáradba írd be s néha
lapozz föl engem és leszek*